

Sebastian Tynkkynen ps ym.

Toimenpidealoite Valko-Venäjän suomenkielisen nimen muuttamisesta

Eduskunnalle

Kansainvälinen yhteisö heräsi Valko-Venäjän ihmisoikeus- ja demokratialoukkauksiin viimeistään elokuun 2020 presidentinvaalien ja sitä seuranneiden tapahtumien jälkeen. Vilpillisten vaalien jälkeen itsevaltainen presidentti Aljaksandr Lukašenka pysyi kiinni vallankahvassa, joka sai kansan nousemaan kaduille. Vuodesta 1994 saakka maata hallinnut Lukašenka on turvautunut väkivaltaan ja vangitsemisiin yrittäessään tukahduttaa mielenosoituksia ja vaimentaakseen hallintoa vastustavia ääniä.

Euroopassa on tämän ohella jouduttu todistamaan Valko-Venäjän kaappaamaa kansainvälistä lentoa, siirtolaisaseen käyttöä EU-maiden rajoilla sekä maan osallisuutta Venäjän hyökkäykseen Ukrainassa. Useat maat Euroopan unionin johdolla ovat pyrkineet löytämään keinoja, joilla puutua väkivaltakoneistoa omaa kansaansa vastaan käyttävän ja kansainvälistä turvallisuutta järkyttävän Lukašenkan toimiin. Pakotteet ovat kiristyneet sitä mukaa kuin Lukašenkan häikäilemättömyys on saanut uusia ulottuvuuksia.

Lukašenkan valtakauden viimeistä lukua ei ole vielä kirjoitettu, mutta katseita on silti aiheellista kohdistaa myös sen jälkeen koittavaan uuteen aikakauteen. Kansainvälisen yhteisön tulee tarjota tukeansa ihmisoikeusloukkausten perinpohjaiseen tutkintaan, jotta Lukašenkan hallinnon tekemät rikkomukset saadaan selvitettyä. Valko-Venäjän kansan kannalta on välttämätöntä, että demokratiaa ja kansalaisia vastaan toimineet tahot saatetaan vastuuseen. Se on tärkeää oikeudenmukaisuuden, mutta myös kansan yhtenäisyyden kannalta, jonka vahvistuminen on maan tulevaisuuden kannalta keskeistä. Valko-Venäjän kansaa tulisi laajemminkin tukea heidän rakentaessaan vapaan kansakuntansa identiteettiä.

Pieneltäkin vaikuttavilla asioilla voi olla suuri merkitys kansalaisille, jos niillä on suuri symbolinen arvo. Yksi tällainen tekijä on Valko-Venäjästä käytetty nimi, jossa on eroja eri kielten välillä. Suomessa vaikuttavien valkovenäläisaktivistien mukaan suomenkielisen Valko-Venäjä-nimen käyttäminen antaa virheellisen kuvan heidän maastaan ja sen kansalaisista sitoen nämä virheellisesti osaksi Venäjää. Vastaavia ongelmallisia käännöksiä löytyy suomen kielen lisäksi muistakin eurooppalaisista kielistä, joka on herättänyt keskustelua muutostarpeista. Myös Valko-Venäjän opposition johtohahmona toimiva Svjatlana Tsihanouskaja on kannattanut virheellisinä pidettyjen nimien muuttamista.

Toimenpidealoite TPA 68/2022 vp

Ruotsin valtio reagoi maassa pitkään vaikuttaneiden valkovenäläisaktivistien vaatimuksiin, mikä seurauksena Ruotsi alkoi vuodesta 2019 alkaen käyttämään Valko-Venäjistä nimeä Belarus aiemmin käytetyn Vitrysslandin sijasta. Muista Pohjoismaista nimeä ovat päivittäneet sopivamaksi Tanska ja viimeisimpänä Norja, joka toukokuussa 2022 ilmoitti siirtyvänsä käyttämään nimeä Belarus.

Valko-Venäjä otti entisen Belarus-nimen takaisin käyttöönsä Neuvostoliiton kaaduttua vuonna 1991. Valko-Venäjä-nimen ongelmallisuus perustuu siihen, että Bela-osa merkitsee käännöksen mukaisesti valkeaa, mutta rus-osa viittaa Rusiin tai Rusjiin eikä Venäjään. Myös Venäjästä käytetty venäjänkielinen nimi Rossiija on lähtöisin samasta termistä. Kaikesta huolimatta esimerkiksi Venäjällä käytetään Valko-Venäjistä yhä Neuvostoliiton aikaista Belorussija nimeä, jonka valkovenäläiset näkevät oman identiteettinsä kannalta loukkaavana.

Valko-Venäjä tulee nähdä omana valtionaan, eikä edes harhaanjohtavilla kielellisillä ilmaisuilla tule luoda virheellistä mielikuvaa Valko-Venäjistä osana Venäjää. Muiden Pohjoismaiden antaman esimerkin tavoin Suomen olisi luonnollisinta siirtyä noudattamaan valkovenäläiskansan toivetta ja päivittää Valko-Venäjistä käytetty nimi Belarusiksi. Vaihtoehtoisesti voitaisiin kartoittaa muitakin nimiä, mikäli se kielellisen soveltuvuuden kannalta nähtäisiin perusteltuna. Kyseessä olisi verrattain yksinkertainen ja vaatimaton keino, joka olisi kuitenkin helppo toteuttaa, mutta sillä olisi suuri merkitys maassamme asuvalle valkovenäläisvähemmistölle.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin yhdessä Kotimaisten kielten keskuksen kanssa korjattakseen Valko-Venäjistä käytettävän nimen sellaiseksi, joka soveltuu paremmin itsenäiselle kansakunnalle.

Helsingissä 6.6.2022

Sebastian Tynkkynen ps
Jussi Wihonen ps
Jukka Mäkyne ps
Kaisa Juuso ps
Arto Satonen kok